

ВІДГУК
офіційного опонента на кандидатську дисертацію
Пастух Людмили Василівни
«Сензитивність особистості практичних психологів системи освіти
як чинник ефективності їх діяльності»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук
за спеціальністю 19.00.07 - педагогічна та вікова психологія

Актуальність теми дисертаційного дослідження Пастух Л. В. зумовлена необхідністю створення нових, науково обґрунтованих підходів до забезпечення високого рівня ефективності професійної діяльності практичних психологів системи освіти, спричинених підвищенням їхньої ролі у вирішенні завдань реформування освітянської галузі.

Оскільки основним інструментом діяльності практичного психолога, окрім тестів і спеціальних психологічних технологій, виступає його власна особистість: образ себе й професійно важливі якості, цінності, самооцінка тощо, важливим завданням для дослідників є вивчення впливовості зазначених якостей психологічних кадрів на ефективність їхньої діяльності.

Значній частині професійно важливих якостей особистості практичного психолога було приділено достатню увагу в наукових дослідженнях. Натомість сензитивність особистості, яку науковці відносять до провідних якостей і вважають основою соціально-психологічної спостережливості, в контексті ефективності професійної діяльності психологів не вивчалась. Саме тому, на нашу думку, дане дослідження є необхідним і своєчасним.

Ознайомлення з дисертацією свідчить про глибоке осмислення автором проблеми дослідження, що знайшло змістовне відображення у визначенні базових засад наукового пошуку. Дисертантка чітко сформулювала мету та завдання дослідження, правильно визначила його об'єкт, предмет і методи, об'єктивно окреслила наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів. Слід також відзначити чітко вибудований Пастух Л.В. план теоретичного та експериментального дослідження, вміло поєднані якісний і статистичний аналіз одержаних результатів.

Дисертаційна робота чітко структурована, аргументовано та послідовно розв'язує визначену автором мету та завдання дослідження.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми сензитивності особистості як чинника ефективності діяльності практичних психологів системи освіти» засвідчив наукову обізнаність та професійну компетентність дисертантки. На основі аналізу основних підходів та концепцій до феномену сензитивності в цілому та сензитивності як професійно важливої якості практичних психологів, що позначається на ефективності їхньої професійної діяльності, здійснено виклад основних теоретико-методологічних засад дослідження. У даному розділі висвітлено стан досліджуваної проблеми; обґрунтовано сутність сензитивності як професійно важливої якості практичних психологів системи освіти, що визначає ефективність їхньої діяльності.

Дисертанткою поглиблені психологічні знання про структуру сензитивності, виокремлені складові, критерії та показники сензитивності особистості практичних психологів системи освіти з урахуванням специфіки їхніх функціональних обов'язків.

У другому розділі викладено загальну стратегію емпіричного дослідження, обґрунтовано вибір діагностичного інструментарію для вивчення психологічних особливостей розвитку сензитивності особистості практичних психологів в цілому та окремих її складових.

Необхідно відзначити, що в процесі укладання комплексу діагностичного інструментарію автором використані і відомі методики, і проведена адаптація ряду відомих методик з урахуванням теми дослідження, а також стандартизація на українській вибірці зарубіжної методики, спрямованої на вивчення сенситивності; розроблено авторські анкети для вивчення об'єктивних та суб'єктивних показників ефективності діяльності практичних психологів.

Дисертанткою проведений глибокий аналіз отриманих емпіричних даних і сформульовані обґрунтовані висновки щодо особливостей розвитку сензитивності особистості досліджуваних практичних психологів та її впливу на ефективність діяльності практичних психологів системи освіти.

Необхідно зазначити, що представлені в дисертації Пастух Л. В методи і методики дають повне уявлення про дослідницькі процедури і процеси, а отримані результати відзначаються ретельним оформленням якісних і кількісних даних. Усі висновки сприймаються переконливо, не викликаючи сумнівів щодо процедурно-діагностичного перебігу констатувального експерименту та інтерпретації його результатів.

У третьому розділі дисертанткою змістовно обґрунтовано та експериментально перевірено модель та програму розвитку сензитивності особистості практичних психологів системи освіти.

Теоретичним обґрунтуванням формувального експерименту стали основні положення діяльнісної теорії особистості, а також положення про можливість розвитку сензитивності за відносно короткий проміжок часу активними соціально-психологічними методами навчання, які дали можливість визначити принципи та психологічні умови, необхідні для розвитку сензитивності, розробити модель і програму розвитку сензитивності особистості практичних психологів системи освіти.

Відзначаємо чітку структурованість програми, в якій доцільно представлені індивідуальні та групові форми роботи, що базувалися переважно на використанні інтерактивних методів навчання.

Результати впровадження авторської програми, подані в дисертації, засвідчили її ефективність, що відобразилось у першу чергу на збільшенні кількості практичних психологів із високим і середнім рівнями сензитивності та зменшенні кількості із низьким, позитивно позначилося на ефективності їхньої професійної діяльності.

Важливо, що за результатами формувального експерименту дисертанткою розроблені методичні рекомендації викладачам вищих навчальних закладів, у тому числі закладів післядипломної освіти, спрямовані на підвищення рівня сензитивності практичних психологів у процесі їхньої підготовки та підвищення кваліфікації.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження Л. В. Пастух змістовно висвітлені у загальних висновках до роботи, знайшли

відображення у 14 одноосібних наукових публікаціях, серед яких: 4 статті у збірниках, включених до Міжнародних науково-метричних баз, 7 статей у вітчизняних фахових виданнях, затверджених МОН України, 3 – матеріали науково-практичних конференцій. Результати дослідження отримали належну апробацію та впроваджені у практику роботи освітніх навчальних закладів.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

У цілому високо оцінюючи наукові результати дисертаційної роботи Л. В. Пастух, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання.

1. Аналізуючи основні теоретичні підходи до дослідження сензитивності, дисертантка цілком правомірно виокремлює низку досліджень, в яких сензитивність розглядається у контексті адекватності міжособистісного сприймання (с. 15 дисертації). На наш погляд, цей аспект сензитивності заслуговує на особливу увагу та потребує спеціального вивчення, у тому числі, й на етапі емпіричного дослідження.

2. В описі вибірки досліджуваних вказується на досліджуваних психологів, які працюють у навчальних закладах дошкільної, загальноосвітньої, позашкільної та професійно-технічної освіти. Натомість у результатах емпіричного дослідження дані щодо особливостей сензитивності практичних психологів та ефективності їх діяльності залежно від типу навчального закладу практично не представлені.

3. Визнаючи важливість впровадження програми розвитку сензитивності особистості практичних психологів в освітній процес ВНЗ в цілому, вважаємо, що варто було б спеціальну увагу приділити висвітленню специфіки реалізації даної програми саме в закладах післядипломної освіти, які забезпечують підвищення кваліфікації практичних психологів впродовж їхнього професійного життя.

4. У додатку Г.1 до навчально-тематичного плану програми з розвитку сензитивності особистості практичних психологів системи освіти доцільно було б представити конспекти занять з детальним описом всіх використаних у програмі форм та методів.

Проте, висловлені зауваження та побажання не применшують загальну

позитивну оцінку проведеного дослідження й не спростовують основних висновків дисертантки. Підготовлена Пастух Л.В. робота має самостійний та завершений характер, відзначається науковою новизною та практичною значущістю. Апробований пакет діагностичних методик та розроблена програма розвитку сензитивності особистості практичних психологів можуть бути використані викладачами ВНЗ для підвищення якості професійної підготовки психологів, підвищення кваліфікації практичних психологів в умовах післядипломної освіти.

Дисертаційна робота представлена на високому науковому рівні, що свідчить про наукову зрілість дисертантки.

Вважаю, що в цілому оформлення та змістовний контекст дисертаційної роботи і автореферату відповідають основним вимогам МОН України до такого типу наукових праць, а автор дисертаційного дослідження «Сензитивність особистості практичних психологів системи освіти як чинник ефективності їх діяльності» Пастух Людмила Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Кандидат психологічних наук,
заступник директора з науково-навчальної
роботи та міжнародних відносин Інституту
післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області

Руда Г. В.

Підпис Рудої Г. В. засвідчую.

Начальник відділу кадрового та правового забезпечення

Лінецька О. Г.